

SOSYAL AĞLARININ ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN İSTİHDAM BEKLENTİLERİNE ETKİSİNİN ARAŞTIRILMASI¹

Doç. Dr. Namık Kemal ERDOĞAN

Anadolu Üniversitesi

nkerdogan@anadolu.edu.tr

Prof. Dr. Verda CANBEY ÖZGÜLER

Anadolu Üniversitesi

vcanbey@anadolu.edu.tr

Özet

Sosyal ağlar, internet üzerinden insanların kendilerini tanımlamak, iletişim kurmak ve bilgi paylaşımı için kullanılmaktadır. İnsan kaynakları da yeni personel alımında sosyal ağlarını daha sık kullanmaya başlamıştır. Hatta bazı firmalar işe başvuran adayların sosyal paylaşım ağlarındaki profillerini incelediklerini ve neleri paylaştıklarına bakarak başvurularına kabul edip etmemeye karar vermektedirler. Bu durum sosyal ağların artık işe alım süreçlerinin bir parçası haline gelmiş olduğunu göstermektedir. Bu çalışmada da üniversite öğrencilerinin iş başvurularında sosyal paylaşım ağlarını ne ölçüde kullandıkları ve istihdam beklentileri incelenmiştir. “Sosyal Ağ Bakış Açısıyla Eğitime Bağlı Akademik Başarı ve İstihdam Beklentisi” projesi kapsamında elde edilen veriler kullanılmıştır. Anket sonucunda elde edilen verilerden öğrencilerin işe alım sürecinde sosyal paylaşım ağlarından beklentileri istatistiksel olarak ortaya konulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Sosyal ağlar, İşe alım süreci, Uygunluk analizi

JEL Kodu: C38, J64

INFLUENCE OF SOCIAL NETWORKS ON UNIVERSITY STUDENTS’ EMPLOYMENT EXPECTATIONS

Abstract

Social networks are used for the purposes of self-identification, communication, and information exchange. Company Human Resource departments are increasingly using social networks when hiring new employees. Some companies are even taking recruitment decisions by analyzing the profiles of applicants and reviewing what they have shared, which shows that social networks have become an integral part of the recruitment process. In this study, we investigate to what extent university students use social networks in job applications and analyze their employment expectations. We utilize data collected in the Anadolu University Project “Education Related Academic Success and Employment Expectation from a Social Network Perspective.” In this project, a survey was conducted among 2951 students at Anadolu University, Osmangazi

¹ XIV. Uluslararası Ekonometri Yöneylem Araştırması ve İstatistik Sempozyumunda poster olarak sunulmuştur.

University, and Dumlupınar University. The survey data were analyzed to elucidate student expectations about social networks in the recruitment process.

Keywords: Social Networks, Job search, Correspondence Analysis

JEL Classification: C38, J64

1. Giriş

Bilgi teknolojileri ile birlikte yaşamın tüm alanlarında olduğu gibi çalışma ortamında ve işgücü piyasalarında önemli değişiklikler olmaya başlamıştır. İşgücü piyasaları ile ilgili olan en temel özelliğin bilgi eksikliği olduğu ve tam bilgi durumuna yaklaşılması halinde dengeye ulaşmanın daha kolay olduğu belirtilmektedir. Bilgi teknolojileri işgücü piyasası bilgisinin paylaşılmasında önemli bir rol oynamaktadır. Sosyal ağ kavramı paralelinde ele alınan internet ve sosyal ağ ilişkisinde işgücü piyasaları ile ilgili bilginin elde edilmesi, yeni iş bulunması gibi konularda önemli değişimler yaşanmaya başlamıştır. Türkiye’de internet ve sosyal paylaşım ağ kullanımının oldukça yüksek ve kullanıcı profiline de 16-40 yaş arası olduğu düşünülürse işe alım sürecindeki önemi daha da anlaşılır olmaktadır. Her ne kadar işe alım kararı verilirken sadece sosyal paylaşım ağlarına bakılmasa da paylaşılan bilgilerin içerikleri işverenler açısından önem arz etmektedir.

İnternetteki sosyal ağlarda paylaşılan bilgiler hem firmalar hem işçiler açısından istihdam etmek istedikleri bireylerin özellikleri ile ilgili bilgilere ulaşılmasını kolaylaştırmaktadır. İşverenler daha geniş bir başvuru havuzundan istedikleri niteliklere uygun çalışanları seçme imkânı bulurken, iş arayanlar da firmaların özellikleri ve çalışma koşulları hakkında bilgileri sosyal ağlardan takip etme imkânına sahip olmaktadır. Diğer taraftan sosyal ağlar işe alım süreçlerindeki maliyetlerin de düşürülmesine yardımcı olmaktadır.

2. Sosyal Ağlar ve İş Arama Süreci

Sosyal ağlar insanlığın kendisi kadar eskidir. İnsanlar birçok kişi ile eskiden beri belli ilişkiler kurmuş ve sosyal yapılar içerisinde bulunmuştur. Bugün ise yeni iletişim teknolojileri sağlanan ise yaşam içerisinde paylaşımlarımızın iletişim ortamlarına aktarılmasıdır. Bu aktarımlar sosyal paylaşım ağları ile sağlanmaktadır (Yılmazel,2013, s38). Sosyal ağlar aracılığı ile topluluklar oluşturulmakta ve bu topluluklarda akla gelebilecek her türlü bilgi paylaşılmaktadır. Sosyal ağları kullanan kişilerin kendi profillerini görmelerine ve paylaşımlarını görmelerine izin vermektedirler. Sosyal ağlar hem kullanıcılar açısından hem de şirketler için önem arz etmeye başlamıştır. Doğal olarak işe alım süreçlerinde sosyal ağlar kullanılmaya başlamıştır. İşe alım sürecinde Facebook ve Twitter gibi sosyal ağlar önemli bir rol oynamaya başlamıştır. Birçok firma sosyal ağlarda kişilerin paylaşımların dikkate aldıklarını söylemektedirler.

Bilişim iletişim teknolojileri ve özellikle bunun en somut görünümü olan internet, açılan yeni iletişim kanalı olarak işgücü piyasalarında da önemli etkilerde bulunmaktadır. Mikro ekonomik açıdan ele alındığında, başvuruları çekmek isteyen firmalar arasındaki rekabeti arttırmaktadır. Bilişim iletişim teknolojileri kullanımının, bilginin toplanması ve işlenmesi süreci ile ilgili olarak yaratmış olduğu maliyet avantajları da işgücü piyasalarında iş arama üzerinde etkide bulunmaktadır. Ayrıca düşen maliyetlerin yanı sıra eşleşme kalitesi üzerinde de bilişim iletişim teknolojileri gelişmelerinin somut görünümü olarak ifade edilen internet, bağlı olduğu ve iletişim altyapısıyla bilgi akışını sağlamakta, iş arayanlar ve işverenlerin eşleştirilmesinde de önemli kolaylıklar getirmektedir. Ucuz ilan vermenin mümkün olması, bilgi toplama maliyetlerinin düşüklüğü, eşleştirme işlemlerinde hız ve etkinliğin sağlanması, iş arama çevresinin genişlemesi yeni teknolojilerin sağlamış olduğu önemli açılımlar arasında sayılmaktadır. İş arayanlar için düşük arama maliyetleri ve işe alacaklar için de daha çok bilgi akışı sağlayan internet; bilgi akışının fazla olması durumunda belirsizlik durumu yaratabilmektedir İş arayan taraftan daha çok, işe alacak olan tarafın, bilgi akışı ile baş edememesinden yönetilmesi, bu alanda uzmanlaşmış kurumların oluşmasını zorunlu kılmaktadır (Özgüler, 2007).

3. Analiz

Çalışmanın analiz kısmında öncelikle faktör analizi kullanılmıştır. Bu çalışmada da öğrencilerin istihdam beklentilerine yönelik altı madde ilişkilerine göre iki faktör altında toplanmaya çalışılmıştır. Daha sonra elde edilen kategorik değişkenlerle çoklu uyum analizi yapılmıştır.

3.1 Faktör Analizi ve Uyum analizi

Faktör analizi çok sayıda değişken arasındaki karşılıklı ilişkilerin analizinde kullanılır. Altta yatan ortak boyutlar (faktörler) temelinde, çok sayıda değişkenin daha az sayıda değişkenler setine (faktörler) en az veri kaybıyla indirgenmesine çalışılır. Faktör analizi dört temel aşamadan oluşur. Bunlardan ilki veri setinin uygunluğunu değerlendirilmesi, ikincisi faktörlerin elde edilmesi, üçüncü aşama faktörlerin rotasyonu ve dördüncü aşamada faktörlerin isimlendirilmesidir (Kalaycı, 2010).

Uyum analizinin esası, değişkenlerin kategorileri arasındaki benzerlikleri ya da farklılıkları uzaklıklar cinsinden ifade ederek, elde edilen sonuçları harita adı verilen grafikler yardımıyla görsel olarak sunmaktır (Özdamar, 2002). Çoklu uyum analizi, kategorik değişkenlerin yorumlanmasını kolaylaştıran, çapraz tablolarda satır ve sütun değişkenleri arasındaki benzerlikleri, farklılıkları, ilişkileri ve bu değişkenlerin birlikte değişimlerini daha az boyutlu bir uzayda grafiksel olarak gösteren bir yöntemdir.

3.2 Veriler

Yapılan çalışmada üniversite öğrencilerinin istihdam beklentilerine olan etkisini ve bu etkinin demografik özelliklere bağlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığının saptanmasına yöneliktir. Aşağıdaki tablolarda öğrencilerin cinsiyetlerine göre ve fakültelerine göre dağılımları gösterilmiştir. Bu çalışmada “Sosyal ağ bakış açısıyla eğitime bağlı akademik başarı ve istihdam beklentisi” projesi kapsamında elde edilen veriler kullanılmıştır.² Anket formu iki kısımdan oluşmaktadır. Birinci kısımda demografik özelliklere yönelik sorular sorulmuştur. İkinci kısımda ise öğrencilerin istihdam beklentilerine yönelik altı maddeden oluşan Likert ölçeğine göre soru yöneltilmiştir. Anket Anadolu Üniversitesi, Osmangazi Üniversitesi ve Dumlupınar Üniversitesinden toplam 2952 öğrenciye uygulanmıştır.

Tablo 1: Araştırmaya Dâhil Edilen Üniversite Öğrencilerinin Cinsiyete Göre Dağılımı

Araştırmaya Dâhil Edilen Üniversite Öğrencilerinin Cinsiyete Göre Dağılımı								
Değişken	AÜ		OGÜ		DPÜ		Toplam	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Bayan	55	56.4	58	59.6	57	58.6	171	58.2
	7		2		9		8	
Erkek	43	43.6	39	40.4	40	41.4	123	41.8
	1		4		9		4	
Toplam	98	100.	97	100.	98	100.	295	100.
	7	0	6	0	8	0	2	0

² Anadolu Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Fonunca finanse edilen ve Doç. Dr. Verda CANBEY ÖZGÜLER’in yürütücülüğü yaptığı Doç. Dr. Nuray GÖKÇEK KARACA, Doç. Dr. Kemal ERDOĞAN, Yrd. Doç. Dr. Erol KARACA’nın araştırmacılığında yürütülen “SOSYAL AĞ BAKIŞ AÇISIYLA EĞİTİME BAĞLI AKADEMİK BAŞARI VE İSTİHDAM BEKLENTİSİ” adlı projenin verilerinden izin alınarak yararlanılmıştır.

Tablo 2: Araştırmaya Dâhil Edilen Üniversite Öğrencilerinin Halen Devam Etmekte Oldukları Fakülte/Bölemlere Göre Dağılımı

Araştırmaya Dâhil Edilen Üniversite Öğrencilerinin Halen Devam Etmekte Oldukları Fakülte/Bölemlere Göre Dağılımı								
Değişken	AÜ		OGÜ		DPÜ		Toplam	
Fakülte	N	%	N	%	N	%	N	%
Eğitim Fakültesi	215	21.8	248	25.4	193	19.5	656	22.2
Edebiyat Fakültesi	112	11.3	127	13.0	238	24.1	477	16.1
Fen Fakültesi	116	11.7	80	8.2	53	5.4	249	8.4
İkt. ve İda. Bil. Fak.	308	31.2	238	24.4	244	24.7	790	26.7
Müh ve/veya Mim. Fak.	237	24.0	283	29.0	260	26.3	780	26.4
Toplam	988	100.0	976	100.0	988	100.0	2952	100.0

Anadolu Üniversitesinden toplam 987 öğrenci ankete katılmıştır. Bunlardan 557'si bayan 431'i erkektir. Osmangazi Üniversitesinden 582 bayan ve 394 erkek öğrenci ankete katılmıştır. Dumlupınar Üniversitesinden ise 579 bayan ve 409 erkek öğrenci katılmıştır. Katılımcıların çoğunun bayan öğrencilerden oluştuğu görülmektedir. Anadolu Üniversitesinden katılımcılarından çoğunun İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesinden olduğu gözlenmiştir.

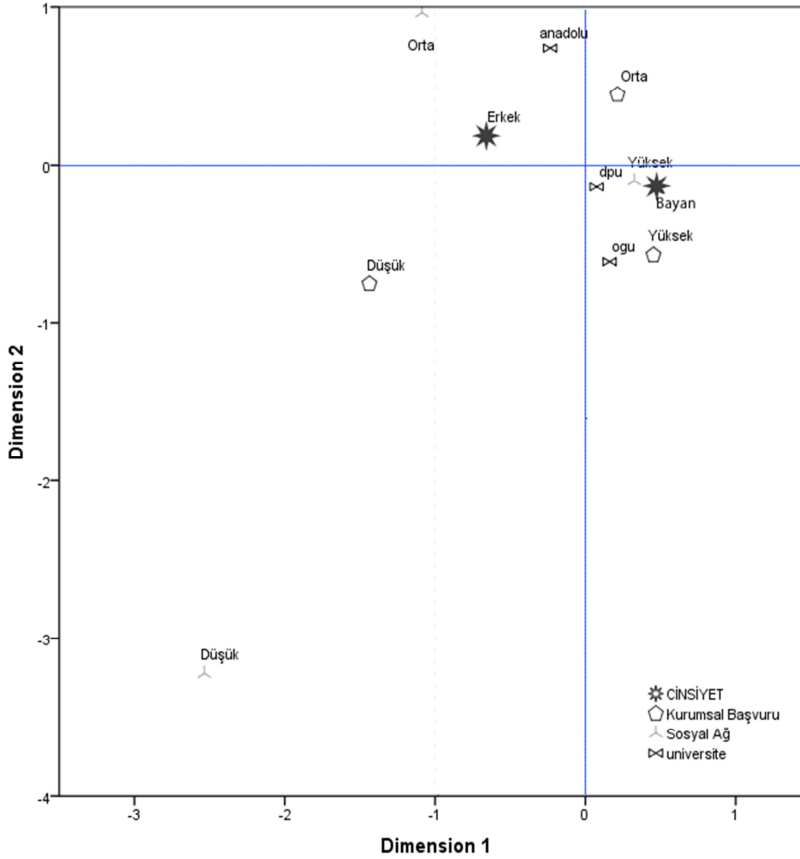
Osmangazi Üniversitesinden en çok katılımın Mühendislik (Mimarlık) Fakültesinden olduğu en az katılımın ise Fen Fakültesinden olduğu gözlenmiştir. Dumlupınar Üniversitesinden ise katılımcıların çoğu Mühendislik (Mimarlık) Fakültesindedir.

3.3 Verilerin analizi

Tablo 3

	Bileşenler		Açıklanan varyans %	Cronbach's Alpha
	Kuru msal	Sosyal Ağ		
İş arama konusunda İŞKUR'un etkili olduğunu düşünüyorum	,755		28,11	0,64
İş arama konusunda özel İstihdam Bürolarının etkili olduğunu düşünüyorum	,717			
İş arama konusunda gazete ilanlarının etkili olduğunu düşünüyorum	,559			
İş arama konusunda iş bulma sitelerine başvurunun yeterli olduğunu düşünüyorum	,530			
İşe giriş için interneti etkin kullanabilmenin önemli olduğunu düşünüyorum		,861	24,94	0,649
İşe giriş için "sosyal ağların" önemli olduğunu düşünüyorum		,851		
KMO = 0.593 Bartlett's Test of Sphericity Approx. Chi-Square 1739.337 df 15 Sig. .000			53,04%	Toplam Cronbach's Alpha 0.617

Faktör analizi sonucunda, altı madde iki bileşene ayrılmıştır. Elde edilen bileşenlerden biri kurumsal diğeri ise sosyal ağ olarak isimlendirilmiştir. Birinci bileşen olan kurumsal faktörü dört maddeden, ikinci bileşen olan sosyal ağ ise iki maddeden oluşmaktadır. KMO değeri 0,5 den büyük olduğu için faktör analizinin uygun olduğu söylenebilir. Bu bileşenler öğrencilerin vermiş oldukları Likert ölçeğine göre cevaplarının toplam puanları K-means kümeleme tekniği ile kümelere ayrıştırılmıştır. Bu kümeler yüksek, düşük ve orta olarak isimlendirilmiştir. Bunun sonucunda kurumsal ve sosyal ağ bileşenleri kategorik değişkenlerine dönüştürülmüştür.

Şekil 1

Elde edilen bu iki kategorik değişken ile cinsiyet ve üniversite değişkenleri birlikte alınarak çoklu uyum analizi yapılmıştır. Yapılan çoklu uyum analizi sonucunda Dumlupınar Üniversitesindeki bayan öğrencilerin sosyal ağ ile istihdam beklentilerinin yüksek olduğu, Osmangazi Üniversitesindeki bayan öğrencilerin ise kurumsal başvuru kanallarıyla istihdam beklentilerinin yüksek olduğu sonucu elde edilmiştir. Anadolu Üniversitesinde ise erkek öğrencilerin kurumsal başvuru kanallarını kullanmaları ile istihdam beklentilerinin orta düzeyde olduğu görülmüştür. Sosyal ağ ve kurumsal başvuru ile ilgili düşük beklentilerin ise herhangi bir değişkenle ilişkili olmadığı görülmüştür.

4.Sonuç

Çağımıza damgasını vuran bilişim iletişim teknolojileri ticarete, çalışma yaşamında e-devlet işlemlerinde vb. gibi bir çok alanda hayatımızı etkilemektedir. Konu ile ilgili literatür incelendiğinde bilişim iletişim teknolojilerine çok fazla işlev yüklendiği ve adeta bir sihirli değnek gibi her alanda etkinliği sağlayan ve sorunları çözen bir araç olduğu izlenimi yaratılmaktadır. Halbuki her teknolojik yenilikte olduğu gibi bilişim iletişim teknolojilerinde de kullanım türü ve düzeyi kullanım düzeyine göre beklentiler değişmektedir. Bu çalışmada da bilişim iletişim teknolojileri, sosyal ağ ve internetin işgücü piyasaların geçişte bir seçenek olabileceği görüşünün gençler arasında yaygın olarak kabul görüp görmediği araştırılmıştır. Elbette işgücü piyasalarına geçişin dinamikleri bilişim iletişim teknolojileri kullanımına indirgenemeyecek kadar karmaşıktır. Ancak iş arayan kişiler bakımından bilgi sağlama ve işgücü arayan işverenler bakımında da maliyet azaltma ve daha geniş bir seçim havuzundan eleman seçme avantajı sağlayan bilişim iletişim teknolojileri etkin kullanıldığında tüm taraflara fayda sağlamaktadır. Çalışma kapsamına giren gençlerin, Y kuşağı gençleri olarak adlandırılan yaş grubunda olduğu ve bilişim iletişim teknolojilerini yoğun olarak kullandıkları bilindiğinde sonuçların daha da ilgi çekici olmaktadır. Genel olarak söylemek gerekirse gençlerin sosyal ağlar aracılığıyla işgücü piyasalarına geçiş yolunu tercih etmeye meyilli oldukları söylenebilir.

KAYNAKÇA

Dilmen N.E. & Öğüt S. *Sosyalleşmenin Yeni Yüzü: Sosyal Paylaşım Ağları*,

<http://www.ocelott.com/documents/papers/sosyallesmenin-yeni-yuzu-sosyal-paylasim-aglari-ogut-dilmen-tr.pdf>

Filiz, Z. & Çemrek F. (2007). Üniversite öğrencilerinin barınma sorunlarının uygunluk analizi ile İncelenmesi, *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(2).

Kalaycı, Ş. (2010). SPSS uygulamalı çok değişkenli istatistik teknikleri. Asil Yayın Dağıtım.

Karlı, İ. *Medya kuruluşları sosyal paylaşım ağlarını neden kullanır?*

http://tr.wikipedia.org/wiki/Sosyal_a%C4%9F

Özdamar K. (2004). *Paket programlar ile İstatistiksel Veri Analizi*, Kaan Kitabevi.

Özgüler, V. C.(2007). *İş arama teorisi, sosyal ağlar ve internet*. Anadolu Üniversitesi Yayınları. No.1728, İİBF. Yayınları. No. 198.

Özgüler, V.C., Karaca N.G., Erdoğan, N.K., & Karaca E. (2011). Sosyal ağ bakış açısıyla eğitime bağlı akademik başarı ve istihdam beklentisi, Anadolu Üniversitesi 1001E18.

Uzgören, N. (2007). Uyum analizinin teorik esasları ve regresyon analizi ile benzerliğinin grafiksel boyutta karşılaştırılması, *DPÜ, Sosyal bilimler dergisi, sayı:18*.

Ünal, I. L. (1990). *Eğitim Bilimleri Öğrencilerinin İstihdam Beklentileri: Bir Araştırma*, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 23(1).

Yılmazel, Ö.(2013), Temel Bilgi Teknolojileri II, A.Ü Açık öğretim Fakültesi yayınları.

White, L. (2002). Connection Matters: Exploring The Implications of Social Capital and Social Networks for Social Policy, *Systems Research and Behavioral Science*. 19: 25-269